

pesconf.nuczu.edu.ua

ПРОБЛЕМИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Civil Security
Громадянська безпека

International Scientific Applied Conference "PROBLEMS OF EMERGENCY SITUATIONS"

Chemical Technology and Engineering
Хімічна технологія та інженерія

Physics and Materials Science
Фізика та матеріалознавство

Applied Geometry, Engineering Graphics and Information Technology
Прикладна геометрія, інженерна графіка та інформаційні технології

Cherkasy

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Міжнародна
науково-практична конференція

**Проблеми
надзвичайних
ситуацій**

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Черкаси
21 травня 2026 року

Редакційна колегія

Ігор ТОЛОК, к.пед.н., доцент, лауреат Державної премії України в галузі освіти, Заслужений працівник освіти України, Національний університет цивільного захисту України;

Юрій БОГУРСЬКИЙ, начальник Управління освіти, науки та спорту Державної служби України з надзвичайних ситуацій;

Олександр ДЖУЛАЙ, к.т.н., доцент, Національний університет цивільного захисту України;

Євгеній РИБКА, д.т.н., професор, Національний університет цивільного захисту України;

Роман ПОНОМАРЕНКО, д.т.н., професор, Національний університет цивільного захисту України;

Руслан МЕЛЕЩЕНКО, д.т.н., професор, Національний університет цивільного захисту України;

Олександр ПОПОВ, д.т.н., професор, член-кореспондент Національної академії наук України, Центр інформаційно-аналітичного та технічного забезпечення моніторингу об'єктів атомної енергетики Національної академії наук України;

Валентин МЕЛЬНИК, к.т.н., доцент, Національний університет цивільного захисту України;

Володимир АНДРОНОВ, д.т.н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України, Національна академія Національної гвардії України;

Василь ПЕТРУК, д.т.н., професор, Заслужений природоохоронець України, Вінницький національний технічний університет;

Jenq-Renn CHEN, PhD, Professor, National Kaohsiung University of Science and Technology (Taiwan);

Юрій ОТРОШ, д.т.н., професор, Національний університет цивільного захисту України;

Andy DUNCAN, International Committee of the Red Cross (Switzerland);

Юлія ДАНЧЕНКО, д.т.н., професор, Національна академія Національної гвардії України;

Wolfgang Karl-Heinz REICH, Joint Chemical, Biological, Radiological and Nuclear Defence Centre of Excellence (Czech Republic);

Вадим НІЖНИК, д.т.н., професор, Національний університет цивільного захисту України;

Luca ROMANO, Avvocato dell'Atomo (Italy);

Оксана КИРИЧЕНКО, д.т.н., професор, Національний університет цивільного захисту України;

Dieter ROTHBACHER, CBRN Protection GmbH (Austria);

Микола СУР'ЯНИНОВ, д.т.н., професор, Одеська державна академія будівництва та архітектури;

Erika SUZUKI, Gamma Reality Inc. (USA);

Konstantinos SOTIRIADIS, Institute of Theoretical and Applied Mechanics of the Czech Academy of Sciences (Czech Republic);

Андрій БАМБУРА, д.т.н., професор, ДП «Державний науково-дослідний інститут будівельних конструкцій»;

Oksana TELAK, DSc, Main School of Fire Service (Poland);

Марія БАРАБАШ, д.т.н., професор, ТОВ «ЛІРА-САПР», Державне некомерційне підприємство «Державний університет «Київський авіаційний інститут»;

Oleh TURUTANOV, PhD, Comenius University (Slovakia);

Сергій БЛИК, д.т.н., професор, Київський національний університет будівництва і архітектури;

Денис ГРЕЦЬКИЙ, к.т.н., доцент, Черкаський державний технологічний університет;

Василь ГОЛІНЬКО, д.т.н., професор, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»;

Олександр ГОЛОДНОВ, д.т.н., професор, Національний авіаційний університет;

Rajnai ZOLTÁN, DSc, Professor, Óbuda University (Hungary);

Богдан ДЕМЧИНА, д.т.н., професор, Національний університет «Львівська політехніка»;

Laura COCHRANE, Emergent Countermeasures International Limited Company (United Kingdom);

Lucia FIGULI, PhD., Armed Forces Academy of General Milan Rastislav Štefánik (Slovakia);

Андрій КОНДРАТЬЄВ, д.т.н., професор, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова.

Відповідальний секретар: **Ніна РАШКЕВИЧ**, PhD, Національний університет цивільного захисту України.

Секретарі: **Ірина МЕЛЬНИК**, **Едуард ЩОЛОКОВ**, **Владислав ЛОМАКІН**, **Вікторія ДАГІЛЬ**, **Людмила АНДРЕЄВА**, Національний університет цивільного захисту України.

Problems of Emergency Situations: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Черкаси: НУЦЗ України, 2026. 566 с.

У збірнику включено матеріали міжнародної науково-практичної конференції «**Problems of Emergency Situations**», яка відбулася на базі Національного університету цивільного захисту України, за такими тематичними напрямками: запобігання надзвичайним ситуаціям; моніторинг та управління у сфері цивільного захисту; реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків; хімічні технології та інженерія, радіаційний та хімічний захист; екологічна безпека та охорона праці.

Рекомендовано до друку вченою радою навчально-наукового інституту пожежної та техногенної безпеки (протокол № 3 від 24.03.2026 р.).

ЛЮДСЬКИЙ ФАКТОР У ПОРУШЕННЯХ ВИМОГ ОХОРОНИ ПРАЦІ ПІД ЧАС ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Єгорченкова Т. Д.,

Цимбал Б. М., д.держ.упр., доцент

Національний університет цивільного захисту України

В умовах воєнного стану формуються нетипові для мирного часу виробничі ризики, серед яких доцільно відмітити руйнування інфраструктури, нестабільність інженерних конструкцій, наявність вибухонебезпечних предметів, повторну загрозу обстрілів, а також дефіцит матеріально-технічних ресурсів, у зв'язку з чим ліквідація наслідків бойових дій як специфічний різновид професійної діяльності здійснюється в умовах підвищеної небезпеки та динамічної зміни оперативної обстановки. За таких обставин дотримання вимог охорони праці набуває не лише нормативного, а критично безпекового значення, оскільки будь-яке відхилення від установлених регламентів здатне спричинити тяжкі наслідки.

Зазначимо, що бойові дії у цьому контексті виступають зовнішнім дестабілізуючим чинником, який трансформує звичну модель професійних ризиків і водночас посилює психоемоційне навантаження на персонал, що, як підкреслюється у праці [1], ускладнює функціонування системи управління охороною праці та зумовлює необхідність її постійної адаптації до нових небезпек.

У цьому аспекті поряд із технічними та організаційними складовими безпеки особливої ваги набувають психофізіологічні характеристики працівників, що актуалізує вивчення людського фактору.

В науковій літературі «людський фактор» трактується в якості дії чи бездіяльності, що призвела до виникнення професійної небезпеки або сприяла її виникненню [2].

О. Нетребський під терміном «людський фактор» розуміє свідомі чи випадкові помилки, дії людини, які викликані особливостями її біологічної природи та умовами взаємодії з оточуючим середовищем [3].

У системі «людина-техніка-середовище» саме людський компонент часто відіграє домінуючу роль у виникненні небезпечних ситуацій [4], особливо під час ліквідації наслідків обстрілів та масштабних руйнувань, коли сенсорне перевантаження, інформаційна невизначеність, дефіцит часу для прийняття рішень та висока відповідальність за життя інших знижують якість регуляції діяльності та сприяють формальному або неповному дотриманню інструкцій безпеки.

Враховуючи особливості проведення АРР у зонах масових руйнувань, а саме тривалий цілодобовий позмінний режим, скорочений період відпочинку, відсутність належних умов для повноцінного відновлення та гігієнічного забезпечення, підвищені вимоги висуваються як до індивідуальних якостей рятувальника, так і до організаційних характеристик підрозділу. Йдеться про сформованість волі та рішучості, самодисципліни й відповідальності, професійну зрілість, здатність до швидкої адаптації, моральну стійкість та командну узгодженість, що розглядається як необхідна умова ефективності діяльності в екстремальних умовах [5, с. 277–278]. Отже, дотримання вимог охорони праці в умовах воєнного стану детермінується не лише наявністю регламентів, а й рівнем сформованості особистісних та групових ресурсів безпечної поведінки.

Поряд із цим обмеженість психофізіологічних можливостей людини в умовах підвищеного навантаження, хронічного стресу та невизначеності зумовлює зростання емоційної напруженості, яка проявляється у дезорганізації діяльності, зниженні концентрації уваги, уповільненні або імпульсивності рішень та підвищенні ймовірності помилкових дій [6, с. 24–25]. Невпевненість у результаті діяльності, сумніви щодо

досягнення мети, перевагою та зниження пильності виступають додатковими чинниками ризику, що свідчить про закономірний характер помилок як результат взаємодії індивідуальних та ситуаційних детермінант. У дослідженні українських дослідників наголошується на необхідності глибшого розуміння природи людського фактору, зокрема процесів сприйняття небезпеки, реагування на зовнішні впливи та адаптації до змін умов праці, водночас зазначається, що існуючі методи його оцінки переважно орієнтовані на психофізіологічні показники і не повною мірою охоплюють організаційно-поведінкові аспекти [4].

В наукових іноземних джерелах відмічається, що в умовах військових загроз поведінкові реакції персоналу у кризових ситуаціях істотно впливають на рівень ризику та ефективність безпекових заходів, що підтверджує необхідність інтеграції психологічного аналізу у систему управління охороною праці.

Таким чином, людський фактор доцільно розглядати як комплексне явище, що інтегрує індивідуально-психологічні, психофізіологічні та організаційно-поведінкові складові, які в поєднанні з екстремальними умовами діяльності, тривалим психоемоційним навантаженням, ресурсними обмеженнями та високою відповідальністю створюють передумови для порушення вимог охорони праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бужанська М. В. Актуальні проблеми безпеки праці під час воєнного стану в Україні. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2023. № 4 (87).
2. Бочковський А. П. «Людський фактор» та ризик виникнення небезпек: випадковість чи закономірність : монографія. Одеса: Юридична література, 2015. 136 с.
3. Нетребський О. А., Бочковський А. П. Актуалізація людського фактору у сталому розвитку людства. Процеси, обладнання, автоматизація, управління і економіка. 2012. № 4 (21). С. 100–103.
4. Бочковський А., Саможнікова Н., Ніколаєв Д., Савічевич О. «Людський фактор» в сфері охорони праці: причини виникнення та напрями мінімізації. Journal of Scientific Papers «Social Development and Security». 2020. Vol. 10. № 6. С. 127–142.
5. Охорона праці та цивільний захист: Курс лекцій для студентів зварювальних спеціалізацій: навч. посіб. для студ. спеціальності 131 «Прикладна механіка», спеціалізацій: «Технології та інжиніринг у зварюванні», «Автоматизовані технологічні системи у зварюванні», «Споріднені технології зварювання та ресурсозбереження» / О. Г. Левченко; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 370 с.
6. Тактика ліквідування надзвичайних ситуацій: Курс лекцій / І. М. Неклонський. Х. : НУЦЗУ, 2017. 367 с.